

Meer van het Markermeer maken

Markermeer geleed door natuureilanden tussen Oostvaardersplassen en Noord-Holland.

Het Markermeer staat hevig in de belangstelling van plannenmakers. En dat is niet voor niets. De problemen zijn groot en complex. Door de slechte waterkwaliteit blijft groei van waterplanten achterwege en dreigt een ecologische ramp. Het stijgen van de zeespiegel roept de vraag op of de eeuwenoude dijken van Waterland moeten worden verhoogd of versterkt. De bereikbaarheid in de regio staat onder druk. Daar komt nog bij de opgave in Almere om circa zestigduizend nieuwe woningen te realiseren, waardoor de mobiliteitsvraag alleen maar toeneemt. Ideeën van Almere om een waterstad te bouwen en een brug aan te leggen in het IJmeer, lijken de problemen eerder te vergroten dan te verkleinen. Ontwerpers doen een poging om deze blauw, groene, rode en grijze gordiaanse knoop te ontwarren.

Toekomstagenda voor het Markermeer

Nederland is nog niet af. Met het onlangs verschenen

rapport van de commissie Veerman over de toekomst van de Hollandse delta, is de illusie doorgeprikt dat ons land veilig is. Per jaar is 1,5 miljard nodig om ons land 'klimaatbestendig' te maken voor de toekomst. Er wordt nu al hard gewerkt om onze rivieren meer ruimte te geven. De onvoltooide staat van ons land blijkt ook uit de recente en versnelde aanpak van de weginfrastructuur. Verder worden er voorstellen gedaan om de kwaliteit en bereikbaarheid van de Randstad te verbeteren. Dat urgentie programma voor de randstad (UPR) vormt ook de basis voor verbetering van het Markermeer.

De Toekomstagenda Markermeer en IJmeer is één van de projecten uit het UPR, die het kabinet in de zomer van 2007 heeft gelanceerd. In de planontwikkeling is veel ruimte ingebouwd voor initiatieven van partijen en particulieren. De oproep van SAMM (samenwerking van diverse particuliere partijen om ideevorming voor de ontwikkeling van het Markermeer te stimuleren) om ideeën te leveren voor de ontwikkeling van het

Markermeer heeft een geweldige respons ontvangen van 24 inzendingen van particulieren, instanties, ontwerpers en coalities van ontwikkelende partijen.

Voortbouwen op een traditie

De huidige plannen voor het Markermeer liggen in lijn met onze eeuwenoude tradities op het gebied van waterbouw, ontginning en landinrichting. De vermaarde heroïek van onze waterbouw en cultuurtechniek heeft echter ook een keerzijde. De waterbouw- en landinrichtingwerken zijn vaak éézijdig gericht op het nut en noodzaak denken vanuit het perspectief van veiligheid en landbouw. Aandacht voor het behoud van onze natuur is daarbij van minder, of in elk geval van ondergeschikt belang. Dit verklaart dan ook mede de toenemende weerstand tegen grote met als uiteindelijk gevolg het definitief afvoeren van de Markerwaard in de vijfde nota voor de ruimtelijke ordening.

De tijd van Veerman luidt een nieuwe episode in, waarin

enerzijds wordt voortgebouwd op onze traditie van groot-schalige waterwerken en landontginningen. Evenals na de ramp van 1953 is ook nu de opgave om onze waterkeringen te versterken en de inrichting van ons land aan te passen. Anderzijds – en dat is nieuw is er ook de integraliteit van de klimatologische opgave. Natuur, landschap, verstedelijking, bereikbaarheid, recreatie en cultuurhistorie zijn belangen die nadrukkelijk in de plannen worden meegenomen.

Nieuwe natuur

Vanuit de noodzaak van integrale gebiedsontwikkeling waarin alle aspecten worden meegenomen is het plan 'Lely's water opgezet als een samenhangend pakket van maatregelen, die meerdere doelen tegelijk dienen en daarmee de maatschappelijke en economische haalbaarheid van grote ingrepen op de schaal van de regio dichterbij brengt.

De meest in het oog springende en omvangrijke ingreep is het creëren van een archipel van natuureilanden tussen de Oostvaardersplassen en de polder Zeevang boven Edam. Hiermee wordt het meer geleed in twee grotere meren: een vergroot IJmeer en een verkleind Markermeer. De ecologische archipel in de vorm van eilanden, platen en water vormt een ecologische verbinding van 10.000 ha nieuwe natuur vanaf de Veluwe tot Noord Holland. Bijkomend effect van de natuureilanden is ook dat hiermee de noodzaak

Nieuwe natuur en ecologische verbinding door het Markermeer.

van dijkverhoging en verzwarend aan de Noord Hollandse kust sterk wordt verkleind. De aanname is dat met harde stormen de opstuwing van het water tegen de dijken door middel van deze eilanden gehalveerd kan worden.

Robuuste natuur en recreatie kunnen hand in hand gaan in het Markermeer. (foto: Karel Tomei, Nederland vanuit de lucht)

Aanvullend op de archipel worden de voor de natuur en recreatie onaantrekkelijke technische dijkprofielen rond het Markermeer en IJmeer voorzien van natuurvriendelijke vooroevers. Hiermee wordt voortgebouwd op de weg die is ingeslagen met de aanleg van een vogeleiland, de Hoekelandam, voor de kust van Waterland bij de polder IJdoorn. Natuurlijk peilbeheer, 's zomers laag en 's winters hoog, in tegenstelling tot het huidige onnatuurlijke peil ('s zomers hoog en 's winters laag) is verder een voorwaarde voor de groei van vriendelijker ogende en ecologisch interessante rietoevers.

Het slib in het Markermeer is een grote hinderpaal om het Markermeer in ecologische zin gezond te maken. Voor de aanpak van dit probleem stellen wij - naast de aanleg van rieteilanden en oevers - een strategie voor, waarbij het slib kan bezinken in diepe putten in het Markermeer. Om te voorkomen dat het slib in het water wordt aangevuld met nieuwe aanvoer wordt de Noord-Hollandse kust beschermd met eilanden. Voor de recreatie bieden de eilanden aantrekkelijke anker- en aanlegplaatsen, wat de

attractiviteit van het Markermeer voor recreatievaart sterk zal doen toenemen.

Bereikbaarheid

Lely's Water bevat ook voorstellen voor een structurele verbetering van de bereikbaarheid in de Amsterdamse regio. Zorgwekkend is dat de discussie over de verkeerscongestie in de regio zich verengt tot de files bij Almere. Over het dagelijks terugkerende fileleed bij het Coenplein en de Wijkertunnel wordt niet of nauwelijks gerept. Een oplossing voor beide is de aanleg van een bypass voor het verkeer om Amsterdam. Daartoe wordt de recent aangelegde rijksweg A30 tussen Ede en Barneveld in ons voorstel doorgetrokken naar Almere, om vandaar, in een tunnelbak onder de nieuwe natuurarchipel door, boven Purmerend te worden aangesloten op de A7. Veel verkeer, dat nu op de A10 zit maar niets in Amsterdam te zoeken heeft kan dan worden omgeleid via deze verbinding, waarmee bovendien het isolement van de kop van Noord-Holland wordt verkleind. De voorziene groei van autoverkeer ten gevolge van de uitbreidingsplannen van Purmerend wordt hiermee tevens opgevangen.

Ook het verbeteren van het openbaar vervoer vormt een grote uitdaging. Naast een metrotunnel tussen Amsterdam en Almere is aandacht nodig voor reizigers tussen Almere naar Noord Holland, die niet in Amsterdam hoeven te zijn. De verkeerstunnel die in Lely's Water is ontworpen door het Markermeer biedt ruimte aan een openbaar vervoersverbinding in de vorm van een busbaan. Door deze ingreep wordt de Zuidtangent in de Amsterdamse regio aan de noordkant aangevuld met een Noordtangent.

Almere Waterstad

Almere moet kunnen groeien tot een stad van 350.000 inwoners. De grote wens van Almere om daadwerkelijk contact te maken met het IJmeer is legitiem. Waarom uitsluitend wonen achter de dijk terwijl het water zo dicht bij is? Maar bouwen in het IJmeer zoals dat wordt voorgesteld in de plannen van Almere roept veel vragen en grote weerstand op. Bovendien zal die Almere buitendijks volgens de huidige plannen een stadsdeel zijn gelegen aan de periferie van Amere Stad. Ons voorstel is om, door de dijk binnenwaarts te verleggen, het IJmeer te vergroten en het water naar binnen te trekken tot aan de rondweg van Almere Stad. Op deze wijze kan een waterstad worden gebouwd én het IJmeer worden vergroot.

De gewenste openbaar vervoerverbinding met Amsterdam kan met dezelfde kosten als een brugverbinding worden aangelegd als een tunnel in de bodem van het IJmeer. Een ferry tussen IJburg en Almere en een systeem van waterbussen en watertaxi's maakt de nieuwe Almeerse Waterstad compleet.

Doortrekken van de A30 naar Purmerend en nieuwe OV-verbindingen naar Almere verbeteren de bereikbaarheid in gehele Amsterdamse regio.

Inzenders van Lely's Water zijn:
Hans Dekker en Ben Kuipers (landschapsarchitecten)
Marja Straver-Nevalainen (stedenbouwkundige)

(De tentoonstelling Markermeer- IJmeer in het museum NieuwLand in Lelystad is geopend tot 7 juni 2009. Daarna zal de tentoonstelling in Waterland te zien zijn).